

BYPLAN NYT 3

14. årgang · juli 2014

TEMA I SAMMENHÆNG

Ud over kommunegrænsen
- Side 7

Urbaniseringen er på alles læber
Byplan Nyt på Folkemødet
- Side 14

Skab rammerne for den gode opførelse
- Side 17

OKNygaard
- anlæg og drift af udearealer

STIK FINGEREN I JORDEN

Anlægs- og driftsopgaver kræver omhu. OKNygaard »stikker fingeren i jorden« og leverer ydelser, der er nøje tilpasset vores kunder.

- Landsdækkende anlægsgartner
- Lokal tilstedeværelse – 10 lokationer
- Totalløsninger – anlæg og drift af udearealer

OKNygaard a/s
T: 70 21 54 00 - info@oknygaard.dk - www.oknygaard.dk

Klimatilpasning og innovation af steder

Kursusforløbet hvor du

- Arbejder intensivt med et konkret klimatilpasningsprojekt
- Får ny viden og inspiration
- Har tid til at udforske de innovative løsninger
- Deltager med et tværfagligt team

VAND I BYER KLIMATILPASNING OG INNOVATION

DANVA Danmarks Nationalt Videnskabeligt Center for Klimatilpasning

dansk byplan laboratorium

KURSUSLEDER I BYPLANLABORATORIET

Er du vores nye kollega?

Da en af vores kursusledere er gået på pension, søger vi en ny, engageret medarbejder til vores tværfaglige team. Vi leder efter en kollega, der har en analytisk tilgang og brænder for formidling og udvikling af planlægningen.

Vi forventer at du har

- Erfaring med fysisk planlægning
- Relevant uddannelsesmæssig baggrund
- Erfaring med procesfacilitering og innovation
- Gode kommunikative evner

dansk byplan
laboratorium

Læs det fulde stillingsopslag på www.byplanlab.dk
Spørgsmål kan rettes til direktør Ellen Højgaard Jensen,
tlf. 26 15 72 81

Ansøgningsfrist: 18. august kl. 12.00

Dansk Byplanlaboratorium er en uafhængig institution, som arbejder med at udvikle og formidle dansk planlægning. Det sker gennem efteruddannelse, konferencer, faglige netværk og projekter, der skaber ny viden og udvikler planlægningen.

INDHOLD

TEMA | SAMMENHÆNG

Ministeren siger det, forskeren siger det, folket siger det: Byerne kan ikke betragtes som selvstændige størrelser, de indgår i et netværk og samspil af byer, med forskellige roller og identitet. Og uanset om det er de små byer i landskabet, eller det er de større købstæder, så afhænger deres udvikling af, at man forstår den sammenhæng og forstår at planlægge i den.

- 4 Leder
- 5 Kort nyt
- 6 Kommune nyt
- 7 Samarbejde skal styrke købstæderne
- 12 Byer i landskabet I
- 13 Byer i landskabet II
- 14 Byplan Nyt på Folkemødet
- 16 Kan byplanlægning mindske kriminaliteten?
- 17 3 myter om kriminalitet og planlægning
- 17 Fem kommuner ændrer byen
- 18 Byplanmødets planmesse
- 19 Plankalenderen

Foto: Andreas Hvidt

Redaktion
Ellen Højgaard Jensen (ansv.)
NyV. Øhlenschläger

Redaktionsadresse
Dansk Byplanlaboratorium
Nørregade 36
1165 København K
Tlf.: 33 13 72 81
Mail: nwo@byplanlab.dk
www.byplanlab.dk

Annoncer
nwo@byplanlab.dk,
bestilles senest 4.august 2014

Layout
Anne Solitander Bohlbro

Forsidefoto
Mathis Gallego

Oplag
3600

Tryk
Handy-Print A/S

ISSN
1602-9038

Signerede artikler står for forfatterens regning, usignede for den ansvarshavende redaktørs regning.

Byplan Nyt 4-14 udkommer i september 2014 og har fokus på innovation.

Leder

Allinge, Rio og København

Byplanlaboratoriet har været til Folkemøde på Bornholm. Det var en fantastisk oplevelse. En gang om året kan folket møde deres politikere i øjenhøjde og diskutere stort og småt. Allinge var i 4 dage en tryk by, hvor alle hjalp til med at skabe den gode stemning og den ligeværdige dialog.

Og det er ikke kun i Allinge. Jeg har den fornøjelse at cykle gennem Christiansborg til og fra arbejde – og det glæder mig dagligt at støde ind i politikere, der ganske trykt færdes i vores by.

Den trykke by skabes gennem møder og ikke gennem mure og pigtråd. Det har det kriminalpræventive råd øje for. De anbefaler planlæggere og politikere at planlægge for mange mennesker i byrummet og øjne på gaden. Det betyder at vi skal møde hinanden på kryds og tværs i det daglige.

God byplanlægning kan skabe tæthed, liv i gaderne, boliger og butikker, der retter sig mod det offentlige rum samt mix af trafikformer. Men de fysiske greb gør det ikke alene.

En tryk by fordrer en grundlæggende tillid og tryghed i samfundet. Den tillid skabes blandt andet når høj og lav møder hinanden i dagligdagen og når vi færdes i hinandens områder og oplever, at mennesker vælger at indrette sig forskelligt. Sådan ser de fleste danske byer ud. Men hvis vi ikke passer på, så ender vi med, at byerne bliver opsplittet i enklaver, hvor frygt og mistillid kan trives. I disse dage behøver vi blot at tænde for fjernsynet for at se, hvordan Rio fungerer. Det er et skræmmende billede, der viser hvordan en utryk by ser ud.

"Tillid skabes blandt andet når høj og lav møder hinanden i dagligdagen"

Folkemødet er alt det modsatte. Og når livsstilsmagasinet Monocle for 3. gang har kåret København som den bedste by at bo i, så tror jeg netop, at det handler om en blandet by med grundlæggende tillid og tryghed. Ved nomineringen blev bl.a. kriminalitetsrate, cyklisme og infrastruktur fremhævet. Som noget nyt har Monocle i år også set på, om den enkelte by har fundet en balance mellem styring og frihed. Byplanlægningen kan ikke tage hele æren, men jeg er overbevist om at den spiller en ganske væsentlig rolle.

Ellen Højgaard Jensen
Direktør

Parkering, gule balloner og søpindsvin

Søstjerner, søpindsvin og hummere skal forbedre vandkvaliteten mens gule balloner viser vejen til nærmeste ledige parkeringsplads. Fællesnævneren er parkeringsmuligheder over, under eller på gadeniveau. Rundt om i verden bruges behovet for parkering som en løftestang til klimatilpasningsprojekter eller til bedre byrum. Eksemplerne er samlet i publikationen "parkering og bykvalitet", der sætter fokus på parkeringsløsningers betydning for bykvalitet og bymiljø.

Se mere på www.realdaniaby.dk

Flere turister til Vandkantsdanmark

Nye badehoteller og campingpladser tæt på kysten kan blive resultatet af en ny forsøgsordning, der skal styrke turismen i kystområderne. Hvis kommuner kan indsende en samlet plan for udviklingen af turismen i deres område, er det muligt at få grønt lys til byggeri indenfor strandbeskyttelseslinjen eller kystzonen i områder, hvor der i forvejen er turistanlæg.

Se mere på www.naturstyrelsen.dk

KORT NYT

Fokus på en skrantende biodiversitet

I et lille land som Danmark, med et intensivt dyrket landbrugsland, er biodiversiteten under pres. Danmark har tilsluttet sig EU's målsætning om at standse tabet af biodiversitet i 2020. Ønsket er at skabe større sammenhængende naturområder, hvor dyr og planter kan bevæge sig frit. Hvordan det rent faktisk kan lade sig gøre, kan man få et indtryk af i to eksempelsamlinger udgivet af Naturstyrelsen. Den ene handler om biodiversitet i byerne og den anden om hvordan man skaber sammenhængende naturområder i det åbne land.

'Biodiversitet og grønne byer' og 'Mere sammenhæng i naturen' kan downloades på www.naturstyrelsen.dk/publikationer

Hjælp til bymidter og handeleggader

Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter har afsat 30 mio. kr. til en ny pulje, der kan søges af kommuner med hensygnende bymidter og handeleggader eller til strategisk skrumpning af de mindste byer.

Puljen kan kun søges sammen med en privat part og midlerne skal gå til nytænkende initiativer, der kan være med til at skabe liv og udvikling lokalt.

Se mere på www.mbbi.dk

Foto: Ny W. Øhlenschläger

Byplanlægning er forebyggelse

"Trafikkaostiske, smoggrå byer fyldt med triste betonkasser og uindbydende pladser (...) er den største sundhedsrisiko i dag". Det udtaler den amerikanske forsker i livsstilssygdomme og global sundhed Alessandro Demaio. En udfordring både tænketanken Sustania og Novo Nordisk adresserer i hhv. 'Guide to CO-Creating Health' og projektet 'Cities Changing Diabetes', der begge peger på, hvordan planlægningen af byen får konsekvens for folkesundheden.

Læs mere i Mandag Morgen, nr. 19, 2014.

Fire kilometer – og helst ingen bakker

Skal flere danskere vælge cyklen frem for bilen, så skal der helst være mellem 1 og 4 kilometer til de fleste gøremål. Er der længere, vælger vi bilen – er der for kort, vælger vi at gå. Det kan man læse i rapporten 'Vi cykler for at shoppe'.

Se mere på www.naturstyrelsen.dk

Bæredygtigheds certificering af byområder

Green Building Council udbyder til efteråret en ny uddannelse i DGNB certificering af byområder. Kurset løber over fire dage med oplæg og casearbejde om den nye danske DGNB standard for byområder.

Læs mere på www.dk-gbc.dk/kurser

Shared space – hvad skal der til?

Shared space er, når forskellige trafikanter benytter det samme areal. Det anvendes bedst i tætte byområder med mange lette trafikanter.

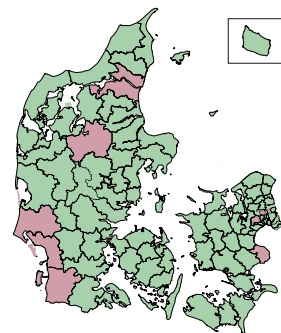
Læs mere i en ny vejledning på www.vejregler.lovportaler.dk

Midler til byforskning om segregation og sociale medier

Bevillinger fra Innovations Fonden sikrer dansk deltagelse i to europæiske forskningsprojekter. Det ene fokuserer på segregation i større byer. Det andet er en undersøgelse af muligheden for at udtrække og bearbejde information fra de sociale medier, og om disse kan være et redskab til at varetage flere gruppers interesser i kommunernes beslutningsprocesser.

Læs mere på www.innovationsfonden.dk

KOMMUNE NYT

Nærheden i tre versioner

Med offentliggørelsen af tre bud på fremtidens forstad er Nærheden ved Hedehusene nået et skridt videre på vejen fra idé til virkelighed. Fælles for de tre projekter er vægtningen af bæredygtighed, aktiv livsstil og rum for fællesskab. Frem til 11. Juli kan alle interesserede komme med deres kommentarer til de tre projekter.

Se forslagene på www.naerheden.dk

Illustration: Arkitema Architects

Skovlundes nye nerve

I februar 2014 udskrev Ballerup Kommune idékonkurrencen om Skovlunde Bymidtes fremtidige udviklingsmuligheder. Målet var en robust og langtidsholdbar helhedsplan, som tager afsæt i borgernes og kommunens vision om en 'bedre by' frem for 'mere by'. Tegnestuen Vandkunsten har vundet konkurrencen med et projekt, som blandt andet roses for at undgå bagsider og utrygge mellemrum. Bystrædet bliver byens nye nerve - et varieret byrumsforløb, der syr byens funktioner, stræder og pladser sammen.

Se mere på www.ballerup.dk

Illustration: Tegnestuen Vandkunsten

Aalborg, Ballerup og Viborg

har alle indgået en aftale med Naturstyrelsen og Realdania om at kickstarte en bæredygtig udvikling af forstaden. Byerne er udvalgt på baggrund af Realdanias initiativ "Fremtidens Forstæder".

Læs mere på www.forstaden.dk

Klimaudfordringerne skaber nye synergier

Indvielsen af Vandledningsstien i Gladsaxe Kommune er endnu et eksempel på, hvordan kommunerne kombinerer klimatilpasning med løsningen af andre udfordringer i byen. Udover indretningen af flere vandløb og åbne regnvandsbassiner langs Vandledningsstien, er den ført under en stærkt trafikeret vej, så den udgør en sikker skolevej for områdets børn. Sidst men ikke mindst forvandler området langs Vandledningsstien sig til et rekreativt vådområde ved store regnskyl. Det opsamlede regnvand ledes derfra videre til Høje Gladsaxe Park – vel at mærke uden om kloakkerne.

Se mere på www.gladsaxe.dk

Dansk Verdensnaturarv

Stevns klint og Vadehavet er kommet på den prestigefyldte UNESCO liste over verdens naturarv. Det er et kvalitetsstempel, der ofte betyder en fremgang i turismen på op til 50 %.

Vadehavet er verdens største sammenhængende tidevandssystem. Det er levested for mere end 10.000 dyre- og plantearter og mellemlanding for millioner af trækfugle. Stevns klint er en unik geologisk lokalitet, hvor man tydeligt kan se de forskellige aflejringer i klinten, der fortæller om jordens historie.

foto: Søren Vinding, Fanø Natur

Transformationen af købstæderne er i fuld gang, mener Carsten Hansen, minister for By, Bolig og Landdistrikter.
Foto: Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter.

Fokus på provinsen:

Samarbejde skal styrke købstæderne

Den tid er forbi, hvor den enkelte borgmester kunne nøjes med snævert at tænke på sin egen kommunes interesser. Hvis købstæderne skal holde på – eller ligefrem tiltrække – beboere og erhvervsliv, skal der samarbejdes regionalt, mener ministeren for By, Bolig og Landdistrikter.

Af journalist Susanne Faber

”På den ø, jeg kommer fra, var det tidligere tit Odense mod resten af kommunerne. Den samme kamp udspiller sig mange andre steder herhjemme, for traditionelt har borgmestrene mest været optaget af, hvad der er bedst for netop deres kommune.” Men den holdning skal ændres, mener minister for By, Bolig og Landdistrikter, Carsten Hansen (S). For den affolkningstendens, som i længere tid har præget mange landsbyer, er nu begyndt at vise sig i landets købstæder – som i denne sammenhæng er ministeriets fællesbetegnelse for de cirka 80 mellemstore provinsbyer i Danmark, som har mellem 5.000 og 15.000 indbyggere. Skal fraflytningen stoppes, er der behov for at tænke

mere regionalt og mindre lokalt, er hans vurdering:

”Man er nødt til at tænke på nye måder, nødt til at stå sammen regionalt og have en åben dialog om, hvor den enkelte by og kommunes svagheder og styrker ligger og på den baggrund finde frem til, hvad der skal sættes på lokalt. Vi står midt i en transformation af købstæderne, hvilket er kommet hurtigere, er voldsommere og er mere omfattende, end de fleste havde forudset.”

Det kan f.eks. illustreres med den befolkningsudvikling, man forventer i Københavns Kommune. I løbet af en 14-årig periode, fra 2011 til 2025, regner man med at nå op på en tilvækst på 100.000 indbyggere. Flytningen fra land til by er langt større end forventet.

Alligevel mener Carsten Hansen, at der er tale om ”rettidig omhu” i forhold til det netværksprojekt, ministeriet har sat i søen for at komme købstæderne til undsætning.

”.. traditionelt har borgmestrene mest været optaget af, hvad der er bedst for netop deres kommune”

”Man skal huske, at en lang række byer stadig har tilvækst. Billedet er langt mere nuanceret end den

Pulje til fornyelse

I år har Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter afsat 30 millioner kr. fra byfornyelsesmidlerne til at gennemføre konkrete byfornyelsesforsøg, der skal skabe liv og udvikling i problemramte bymidter og handeleggader.

gængse opfattelse af, at det står skidt til i provinsen som sådan, og jeg ser det som en del af min opgave at være med til at bringe de nuancer frem. Der er ingen grund til at male fanden på væggen."

Centrale udfordringer

At der er tale om solide udfordringer for mange købstæder er ministeren dog ikke i tvivl om:

"Krisen har været ret hård ved landdistrikterne og yderområderne, og samtidig er urbaniseringen taget til. En del købstæder oplever tab af arbejdspladser – nogle tabes på grund af centralisering af både private og offentlige arbejdspladser. Måske har byen ikke længere en politistation og har også mistet en uddannelsesinstitution. Det betyder noget for byernes rolle og selvforståelse," konstaterer Carsten Hansen.

Samtidig er byernes handeleggader under pres. "Mange steder har man opført decentrale indkøbscentre, som trækker handelen ud af bymidten. Når beboerne samtidig i højere grad pendler for at komme på arbejde, bliver stadig mere handel lagt udenfor byen, og det opland, der før blev trukket ind til byen, kører også i centeret i stedet. Bymidten risikerer at miste mere og mere af sin funktion, måske er der i dag

mest aktivitet omkring sportshallen, så der kan være behov for at diskutere, hvad man gør for at binde bymidten sammen og fremtidssikre den."

"Selvfølgelig kan vi ikke fra Christiansborg skabe udvikling, og det skal vi heller ikke – byerne kan godt selv"

Det er blandt andet den diskussion, ministeren håber, kommer godt i gang med netværksprojektet:

"Jeg vil gerne i dialog med borgmestrene, så der kan debatteres og

udvikles løsninger. Selvfølgelig kan vi ikke fra Christiansborg skabe udvikling, og det skal vi heller ikke – byerne kan godt selv. Men vi vil gerne være med til at sætte fokus på udviklingen."

Ti kommuner fra hele landet deltager i netværksprojektet med byer, der alle ligger udenfor de store vækstområder og samtidig repræsenterer forskellige størrelser og bystrukturer (se boks). Planlæggere fra de enkelte kommuner mødes løbende, og der trækkes eksperter ind til netværksmøderne, hvor man, på baggrund af erfaringerne fra byerne, diskuterer deres udfordringer og potentiale. Ideen er at skabe nye billeder af købstæderne, både mentalt og konkret, som kan bruges til at komme udviklingen i møde. Til september forventer ministeriet, at man

Nye billeder

'Nye billeder på købstæderne' er et netværksprojekt.

Målet er at afprøve og diskutere forskellige strategier og redskaber for planlægningen af købstæder i forandring. At skabe nye billeder, for derigennem at skabe rum for at diskutere byernes udfordringer og potentialer, redskabernes anvendelighed og behovet for udvikling af nye instrumenter

Omdrejningspunktet er 3 netværksmøder hvor købstædernes udfordringer og potentialer debatteres med udgangspunkt i erfaringerne fra de medvirkende byer/kommuner.

Projektet koordineres af Dansk Byplanlaboratorium for Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter.

Følgende 10 kommuner deltager i projektet:

Lolland Kommune, Maribo, 5.936 indbyggere.

Hjørring Kommune, Hirtshals, 6.028 indbyggere.

Lemvig Kommune, Lemvig, 7.141 indbyggere.

Assens Kommune, Assens, 5.956 indbyggere.

Esbjerg Kommune, Bramming, 7.063 indbyggere.

Faxe Kommune, Haslev, 11.306 indbyggere.

Vordingborg Kommune, Vordingborg, 11.686 indbyggere.

Varde Kommune, Varde, 13.471 indbyggere.

Norddjurs Kommune, Grenå, 14.454 indbyggere.

Faaborg-Midtfyn Kommune, Faaborg, 7.249 indbyggere.

vil være klar til at præsentere nogle af de idéer der er kommet frem på møderne på en konference.

”Byerne har forskellige sociologiske og kulturelle udfordringer, men vi håber at kunne samle en værktøjskasse med eksempler, metoder og strategier til, hvordan man kan komme godt gennem transformationen som købstad. Jeg oplever, at kommunerne har meget lyst til at være med og spille ind, og at mange er meget bevidste om behovet for at gøre noget ved udfordringerne,” siger Carsten Hansen, der selv bor i Odense, arbejder i København og har sommerhus på Langeland.

”Man skal huske, at en lang række byer stadig har tilvækst. Billedet er langt mere nuanceret end den gængse opfattelse af, at det står skidt til i provinsen”

Et livgivende pust

Blandt de købstæder, der har formået at få indbyggertallet til at vokse i en tid, hvor de fleste skrumper, er Varde, Vordingborg og Haslev. Sidstnævnte rummer således i dag godt 11.300 indbyggere – 500 sjæle mere end for otte år siden.

Haslev var tidligere kendt som skolernes by og indremissionsk højborg, og det var også Indre Mission, der stod bag byens seminarium. Siden lukkede både seminarieret og en del af de øvrige uddannelser, antallet af tomme bygninger steg, og der manglede tilbud til de unge.

Kommunen satte sig i 2011 for at puste

nyt liv i Haslev med en by-strategi, der er udviklet i samarbejde med borgergrupper. Den sætter fokus på forhold som byliv, torvedannelser, butikker, boligbyggeri og aktiviteter i byrum og rekreative områder. Alt sammen med det formål at gøre byen attraktiv at bo, arbejde og leve i.

Om Haslev er et eksempel til efterfølgelse, er Carsten Hansen dog ikke klar til at give sin vurdering af. I det hele taget vil han ikke udpege hverken mønsterbrydere eller særligt hårdt belastede købstæder på nuværende tidspunkt:

”Det projekt, vi har sat i gang, skal være med til at kortlægge, hvordan man tackler udfordringerne rundt om i landet, så det er for tidligt i processen at gå ind og udpege, hvem der har gjort det godt. Vi har ikke alle svarene på forhånd. Når vi har samlet resultaterne og analyseret dem, vil vi få en fornemmelse af, hvor man har fat i noget, der fungerer.”

Samarbejde gør forskel

Selv om netværksprojektet ikke er afsluttet, er Carsten Hansen, som nævnt indledningsvis, ikke i tvivl om, at en vigtig ingrediens fremover bliver samarbejde på tværs i regionerne.

Han henviser til, at man allerede ser det etableret med succes nogle steder – som kommunerne på Fyn, der er gået sammen i et erhvervs- og turismesamarbejde.

”Hvis vi som danskere tager på ferie sydpå, tager vi heller ikke til en lille bitte by alene, vi tager til en region. Det er oplagt at samarbejde om turisme.”

Ministeren peger også på Aalborg Samarbejdet og samarbejdet i Business Region Aarhus som etablerede eksempler på samarbejde, der også

kan gavne købstæderne. Aalborg Samarbejdet omfatter tre kommuner i Region Nordjylland og har blandt andet til formål at understøtte økonomisk vækst og beskæftigelse på tværs af kommunegrænserne, mens Business Region Aarhus vil det samme med sit samarbejde mellem 11 østjyske kommuner.

”Kommunerne er nødt til at stå sammen og lære at samarbejde i regionerne, hvis købstæderne skal komme godt igennem transformationen”

”Kommunerne er nødt til at stå sammen og lære at samarbejde i regionerne, hvis købstæderne skal komme godt igennem den transformation, vi står midt i. Nogle steder er man allerede godt i gang, og har formået at vende udviklingen til vækst. Det giver erfaringer, som kan komme dem, der ikke er nået så langt med at udvikle løsninger, til gode.” ■

Debat

Minister Carsten Hansen sætter Købstædernes fremtid til debat på konferencen ”Fra Købstæder til levesteder”. Den afholdes i Assens 16. september.

Se mere på www.mbbbl.dk

sæsonby levested Købstad
Befolkningstal
Provinsby Trafikale barrierer Landskab Demografi
Menneskelige ressourcer
Parkering **Bosætningsby**
Mødesteder **Kulturarv**
Identitet

Detailhandel
Hverdagsby

Byer i landskabet I

Nye paradigmer?

Kære Byplanlaboratorium.

Tak for det fine og gode blad "Byplan Nyt 1+2", som jeg modtog i dag for første gang.

Det er jo interessant læsning – også for en pensionist.

Især læste jeg med interesse artiklen "Ikke mere "der var engang"...", som vist er en slags referat fra konferencen "Byforskning uden grænser", hvor man har beskæftiget sig en del med de små byer med 1000-5000 indbyggere.

Af artiklen fremgår det, at der i de små stationsbyer på 1000-5000 indbyggere foregår meget kraftige omstruktureringer. Seniorforsker Niels Boje Groth citeres bl.a. for, at der er et nyt paradigme på vej for bykernerne i disse små byer - og for byerne i det hele taget.

Det lyder godt og fornuftigt at beskæftige sig med de hensygnende byer på 1000-5000 indbyggere, for det er formodentlig endnu muligt at skabe den nødvendige opmærksomhed på netop denne bykategori. Det er nok på høje tid.

Jeg hæfter mig imidlertid ved, at byer med et indbyggerantal på 200-1000 indbyggere tilsyneladende ikke behandles på konferencen. Det kunne

skyldes, at man i byplankredse har opgivet disse meget små byer som samfund, der næppe kan revitaliseres i en moderne tid. Det kan jeg sådan set godt forstå, men det kan nu ikke være helt uinteressant, hvad der sker i disse små bysamfund forskellige steder i landet.

I 2014 er der mere end dobbelt så mange småbyer med 200-1000 indbyggere, som der er byer med 1000-5000 indbyggere (914 imod 442 – efter Danmarks Statistik). I landskabet synes de en del – nok mere, end deres faktiske størrelse fortjener, men jeg vil være tilbøjelig til at mene, at de hver for sig optræder ligeså meget i landskabet, som den enkelte by i den større kategori - og i hvert fald fremstår som "byer".

Disse småbyer visner faktisk hen – med mindre de ligger i en betydeligt større bys interessesfære. Så kan der udmærket være stærke – og vægtige - ønsker om både byudvidelse og byreovering. Som eksempel kan nævnes Karlebo by i det velhavende Nordsjælland med aktive 232 indbyggere og et betydeligt politisk drive.

I kommunalpolitisk sammenhæng

betyder det et angreb på – og kritik af – landzonebestemmelserne, der ofte bliver beskrevet som fuldstændigt dræbende for ethvert initiativ på landet. Som alle ved, indebærer en liberalisering af landzonebestemmelserne risiko for uplanlagt og diffus bebyggelse af det åbne land uden nogen egentlig positiv virkning for de små bysamfunds overlevelse, men med en ofte uerstattelig konsekvens for landskabet.

Jeg kunne derfor ønske mig, at det 10 år gamle Center for strategisk byforskning ville forske lidt mere i ud- og afvikling af de små byer med 200-1000 indbyggere med udgangspunkt i så vel de menneskelige som de landskabelige konsekvenser. F.eks. ved at undersøge, hvilke paradigmer for både af- og udvikling, der kan være relevante for den enkelte landsby – afhængigt af byens placering i den samlede bystruktur.

Men det har centret måske allerede gjort?

Med venlig hilsen

David Trier Frederiksen
Nivå, april 2014

Byer i landskabet II

Se på sammenhængen

Kære David Trier Frederiksen

Det er rigtigt, at byer på 1.000-5.000 indbyggere var konferencens omdrejningspunkt. Og blandt dem begrænsede vi os ofte til de kun 100 byer, som blev kommunecentre i 1970 men mistede rollen igen i 2007. Om disse byer har Center for Strategisk Byforskning skrevet en 'hvidbog' for Realdania, som spurgte til, hvordan de mindre kommunecenterbyer vil klare sig efter tabet af rådhus, andre centerrelaterede arbejdspladser og den politiske kontrol over nærmiljøet, i en tid præget af centralisering.

Det var begrundelsen for det snævre byvalg. Men hvad med fornuften? Netop de små tidligere kommunecentre er interessante mønsterbrydere. De er som knaster i den lineære forestilling om, at småt er skidt, og stort er godt. Fra 1970 til 1990 var det de hurtigst voksende byer i landet, og også i perioden efter 1990 klarer de sig bedre end både de lidt større byer og langt bedre end de små byer på 200 – 1.000 indbyggere.

De tidligere små kommunecentre

fungerer stadig som centre for deres gamle opland, dvs også som centre for de mange små byer på 200-1.000 indbyggere, som du foreslår, at CSB skal undersøge. CSB har ikke egne midler til at løfte en sådan opgave. Men skulle centret få sådan en opgave, vil jeg anbefale, at man ser på de små byer i deres funktionelle sammenhæng med nabobyerne og den større by i hvis opland, de ligger.

Småbyernes fremtid ligger nemlig ikke i en udvikling som selvstændige byer, men som boligområder i en erhvervs-mæssig sammenhæng, som er regional, og i en servicemæssig sammenhæng, som er lokal, rettet mod den nærmeste centerby. Det er kun i en sådanne helheder, de kan klare sig, med mindre særligt specialiserede erhvervs-, turist- eller servicefunktioner for et langt større opland bringer dem i en klasse for sig.

Derfor er jeg også enig med dig i, at landsbyernes udviklingsperspektiver skal ses i forhold til deres

"placering i den samlede bystruktur." Det kunne føre til en genoptagelse af bymønsterplanlægningen, som i landsplanlægningen blev sat på 'stand-by' i 2006. For mange kommuner presser en afklaring af det lokale bymønster sig på, især hvor to eller flere tidligere kommunecentre er bragt ind i et fællesskab uden klar rollefordeling.

Til slut om bekymringen for det åbne land: Ja, udsigten er under pres. Boligbebyggelserne i de små byer sælges med udsigt. Men kunne det ikke tænkes, at et sådant pres vil bidrage til en skarpere definition af landskabsværdierne - som med vindmøllerne og skovrejsningen? En omhyggelig planlægning af boligbyggeri i de små byer kan vel næppe skade landskabet mere end jordbrugserhvervet har gjort med indførelsen af den industrielle monokultur.

Med venlig hilsen

Niels Boje Groth
Frederiksberg, april 2014

Urbaniseringen er på alles læber

Dansk Byplanlaboratorium deltog i Folkemødet i Allinge i juni. Adskillige debatter og arrangementer handlede nemlig om emner, der er relevante for planlægningen. Byplan Nyt har spurgt en række deltagere, hvad de fik ud af de debatter, de overhørte.

Af Ny W. Øhlenschlæger

Gitte W. Mathiesen,
planlægger i Sønderborg Kommune

Niels Erik Danielsen,
medlem af Kommunalbestyrelsen i
Kalundborg Kommune (Ø)

Ellen Højgaard Jensen,
Direktør i Dansk Byplanlaboratorium

Arkitekturpolitikken og fremtidens Danmark

Hvad var den vigtigste pointe i arrangementet?

"At kulturminister Marianne Jelved lovede at gå tilbage og se på, om der er for mange og for gamle regler, som står i vejen for at man kan eksperimentere og skabe arkitektur af høj kvalitet i Danmark."

Hvad synes du er det vigtigste planlægnings spørgsmål at debattere på Folkemødet?

"Det er, hvordan vi skaber en god dialog mellem politikere, embedsfolk og borgere"

Arrangør: Dansk Arkitektur Center

Det skævvredne Danmark – kan man redde udkantsområderne?

Hvad var den vigtigste pointe i arrangementet?

"Det vigtigste var, at der var enighed blandt de 5 borgmestre om, at man ikke vil spilles ud mod hinanden. Kommunerne og byerne skal ikke konkurrere med hinanden, for går det godt et sted, så spreder det sig. Og så var det selvfølgelig dejligt at høre venstrefolk tale om større lighed..."

Hvad synes du er det vigtigste planlægnings spørgsmål at debattere på Folkemødet?

"Jeg synes vi bør diskutere, hvordan vi ønsker at leve med hinanden i fremtiden. Det handler i bund og grund om demokrati, og jeg synes faktisk at den diskussion foregår her på Folkemødet."

Arrangør: KL, Politiken

Opsplitning mellem rig og fattig i byerne – er det et problem?

Hvad var den vigtigste pointe i arrangementet?

"Den vigtigste pointe var, at vores byer er ved at blive mere opdelt. Og desuden, at de store byer har brug for nye redskaber til at sikre, at der kan bygges billige boliger"

Hvad synes du er det vigtigste planlægnings spørgsmål at debattere på Folkemødet?

"Jeg synes det er vigtigt at debattere konsekvenserne af folkevandringen fra land til by. Danmarkskortet er i hastig forandring. Det kræver planlægning, men der er ingen lette løsninger. Jeg tror vi skal tænke i helt nye baner".

Arrangør: Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter

Per Sørensen,
Kystteknisk chef, Kystdirektoratet

Marie Louise Madsen,
medlem af Dansk Byplanlaboratoriums
bestyrelse, Vicekontorchef i KL

Povl Gad,
Spiludvikler, Gametools

Bilerne ned, åen op og vandet ud af kældrene

Hvad var den vigtigste pointe i arrangementet?

"Den vigtigste pointe var, at man faktisk kan løse flere problemstillinger på en gang – både mht. klimatilpasning, trafik, rekreative områder osv. Men det kræver, at vi tænker virkelig langsigtet."

Hvad synes du er det vigtigste planlægnings spørgsmål at debattere på Folkemødet?

"Hvordan vi planlægger for helheden. Altså, hvordan vi afvejer de løsninger der er attraktive lige nu og dem, som løser nogle problemer på meget lang sigt. Det kræver virkelig nogle prioriteringer. Vi bør udvikle nogle redskaber, som gør de prioriteringer lettere.

Arrangør: Dansk Byggeri, Concito, Danske anlægsentreprenører, Danva, Fonden Teknologirådet, Greenpeace, Kystdirektoratet.

Har Danmark og danske byregioner råd til at være grøn frontløber?

Hvad var den vigtigste pointe i arrangementet?

"Det var, at der ikke nødvendigvis er en modsætning imellem det at skabe vækst og udvikling og det at tage hensyn til miljøet. Det er det, der er kernen i den grønne omstilling. Desuden var der en god pointe i, at vi skal arbejde med lukkede ressourceløb af vand, affald osv."

Hvad synes du er det vigtigste planlægnings spørgsmål at debattere på Folkemødet?

"Det vigtigste tema lige nu er urbaniseringen og (u)balancen mellem de kommuner som oplever befolknings-tilvækst og dem, som oplever det modsatte".

Arrangør: Dansk Arkitektur Center

Nedrivning og udvikling i landsbyer

Hvad var den vigtigste pointe i arrangementet?

"Det er, at samarbejdet er helt essentielt. Men samtidig virker nogle af de centrale aktører famlende overfor det. Kreditforening og Kommune er begyndt at snakke sammen i Hjørring, og det er jo godt. Men det virker også som en undtagelse, og en erfaring, der ikke sådan lige af sig selv lader sig overføre til andre områder.

Hvad synes du er det vigtigste planlægnings spørgsmål at debattere på Folkemødet?

"Hele diskussionen om landdistrikterne er vigtig. Men hvad skal der ske dér, hvor alle menneskene flytter hen? Det er jo i byerne at alle mennesker samles, så der er endnu mere på spil med hensyn til fx økonomi, bæredygtighed, forurening, befolkning osv."

Arrangør: Dansk Byggeri, Nykredit og Sbi, Aalborg Universitet

Det er en myte, at afspærringer, pigtråd og videoovervågning er det bedste værn mod kriminalitet. Men det benyttes alligevel i stor stil. Foto: Mathis Gallego

Kan byplanlægning mindske kriminalitet?

Ballerup Kommune satser på at øge trygheden og mindske kriminaliteten i Skovlunde bymidte, som er præget af bandeskyderier, hashhandel og utryghed. Redskabet er en ændring af det fysiske bymiljø.

Af journalist Anne Mette Ehlers

Skovlunde i Ballerup Kommune har 13.000 indbyggere. Det er en typisk forstad med en rest landsbystruktur omkring et gadekær, store almene etageboliger, parcelhuskvarterer og et af landets første indkøbscentre i bymidten. Centret er nedslidt, samtidig er bymidten usammenhængende og skåret over af Ballerup Boulevard og S-banen. Det er karakteristisk, at de forskellige byfunktioner består af introverte bygninger, der vender bagsiden mod hinanden og er adskilt af et 'ingenmandsland'.

Det er velkendt, at området er belastet af hætteklædte bander og deres skyderier, og at arealerne omkring centret opleves som meget utrygge. De færreste tør gå der ned ved nattetide. Velkommen til.

Konkurrence med tryghedskriterie

Derfor udvikler Ballerup Kommune et nyt plangrundlag for bymidten med fokus på at fremme trygheden og mindske kriminaliteten. Det omdrejningspunkt er så stærkt, at det

ganske usædvanligt er et bedømmelseskriterium i en udskrevet arkitektkonkurrence, der ved redaktionens afslutning ikke er afgjort.

"Konkurrencen om Skovlunde Bymidte er en af de få arkitektkonkurrencer i Danmark, hvor tryghedsforholdene og -ønskerne er gjort helt konkrete for deltagerne", fortæller arkitekt og lektor emeritus ved Arkitektskolen, Bo Grönlund, som har været rådgiver i udformningen af konkurrenceprogrammet og er formand for dommerkomiteen.

Blandt andet ønsker kommunen at ændre de lukkede bygningers bagsider til forsider. Det vil skabe en en bedre sammenhæng med de andre byfunktioner samtidig med, at bagsiderne i dag er et oplagt sted at lave lyssky ting som graffiti, affaldsafbrænding eller uovervåget tyveri. Bedre belysning, mere sikker trafik og sammenhæng på tværs mellem stisystemer og passager indgår ligeledes i ønsket om øget tryghed.

"Tryghed handler om enkelhed og

gennemskuelighed i kvarteret, for eksempel at det er nemt at afkode, hvad der er offentlige og private zoner. Vi ønsker også at kombinere boliger og erhverv bedre end i dag", siger Lone Schock, planchef i Ballerup Kommune.

Meget er privatejet

En af udfordringerne er, at en stor del af bebyggelserne er privatejede, derfor står en realisering ikke lige for, men afhænger af ejernes velvilje og investeringslyst. Der er på nuværende punkt etableret en dialog med beboere og ejere, ligesom kommunen allerede har gennemført tryghedsskabende tiltag så som at udtynde beplantning, så der nu er bedre overblik.

"Baggrunden for succes handler også om dialogen med menneskene, der bor i området. Vi har et stort samarbejde med politiet, og arbejder med det boligsociale og unge, der har risiko for at komme ud i kriminalitet. Byplanlægning kan ikke eliminere kriminalitet, men sammenlagt er det et godt bud", slutter Lone Schock. ■

3 myter

om kriminalitet og planlægning

Af journalist Anne Mette Ehlers

Myte 1. Kriminalitet forhindres bedst med sociale og psykologiske indsatser. Nej, der skal mere til, og byplanlægning spiller en stor rolle. I Skandinavien har vi dog tradition for at fokusere meget på de sociale og psykologiske faktorer. Hvorimod vi ikke været tilstrækkeligt opmærksomme på de tre faktorer, der egentlig skaber kriminalitet. For det første: At en person er motiveret til at begå kriminalitet. For det andet: At der er nogen eller noget, det kan gå ud over. Sidst men ikke mindst: At der ikke er en kontrol af de almindelige normer for adfærd. Byplanlægning kan i høj grad få indflydelse på den tredje faktor, nemlig ved at skabe gode rammer for

adfærd og opførsel gennem den måde byer er planlagt, udformet, bebygget og forvaltet på.

Myte 2. Afspærring, lås og slå, video og plankeværk er de bedste værn mod kriminalitet

Nej, tværtimod er det bedste værn mod kriminalitet vores færden og tilstedeværelse, som har en kæmpe kriminalpræventiv og trygheds-skabende funktion. Denne viden kan inddrages i byplanlægningen. Dette gøres eksempelvis ved at placere vinduespartier mod gaderne, blande byens funktioner i form af almene boliger, parcelhuse og industri eller

åbne gågader for cykler om natten samt undgå at byerne breder sig for meget.

Myte 3. Kriminalitet flytter bare sted Nej, over 100 forskningsprojekter viser, at der kun i mindre grad sker en overførsel til andre fysiske steder og kriminalitetsformer, når man forbedrer trygheden i et område via byplanlægning. Der er endda den effekt, at tiltagene for tryghed smitter positivt på de omkringliggende bydele.

Kilde: Karsten Nielsen, specialkonsulent og projektleder i Det Kriminalpræventive Råd og TrygFonden. ■

Fem kommuner ændrer byen som et værn mod vold, tyveri og hærværk

Af journalist Anne Mette Ehlers

Ballerup Kommunes kriminalitetsforebyggende byplanlægning i Skovlunde Bymidte er en del af Det Kriminalpræventive Råd og TrygFondens projekt "Tryghed og mindre kriminalitet via byplanlægning". Den primære strategi er at skabe bedre uformel eller naturlig overvågning af byen ud fra teorien om at overtrædelse af alment accepterede adfærdsnormer er vanskeligere, når der er større risiko for opdagelse. Den normdannende, gode adfærd virker demotiverende for normbrud. Udover Ballerup Kommune deltager fire andre eksempelkommuner: Aarhus, Esbjerg, Kalundborg og Guldborgsund. Find anbefalinger til at indarbejde tryghed i plandokumenter i Det Kriminalpræventive Råd og TrygFondens nye guide på www.dkr.dk, hvor du kan læse mere om kriminalpræventiv byplanlægning. ■

På en såkaldt tryghedsvandring gennem Skovlunde Bymidte fik repræsentanter fra Vestegns Politi, Ballerup Kommune, Centerforeningen, boligforeninger, lokalråd og arkitekter i projektets første fase et førstehåndstryk af kvarteret, dets stemninger og tryghed. Foto: Bo Grönlund

Foto: Dansk Byplanlaboratorium

Smagsprøve på Byplanmødets planmesse

Af Ny W. Øhlenschlæger

I messebyen Herning afholder vi selvfølgelig også en planmesse, når vi besøger byen i forbindelse med Byplanmødet den 25. -26. september. Her har du mulighed for at sammensætte dit eget program og cirkulere blandt de 22 stande. Du kan besøge messen i pausen, eller melde dig til og bruge hele eftermiddagen på den. Her er en smagsprøve på, hvad du kan høre om.

Se det fulde program for Byplanmødet og planmessen på www.byplanlab.dk

Husk at tilmelde dig inden 4. august.

Aabenrå - fremtidens købstad

Ved denne stand har du mulighed for at diskutere købstædernes udvikling. "Mange byer som Aabenraa står foran at miste deres roller som handelscentre og hvad skal så definere dem?", siger Bo Riis Duun, afdelingschef i Aabenraa Kommune.

"Vi arbejder med en strategi for, hvordan en by holder liv i den langsigtede plan langt ud over den aktuelle byrådsperiode"

I Aabenraa har man gennemført en visionsproces og en udviklingsplan for 'Fremtidens Aabenraa'. Planen tager fat om alle byens lag; klima, trafik, byliv osv. "Byens udfordringer bør ikke løses enkeltvist, men derimod på tværs, så der opnås synergi og merværdi. Udviklingsplanen er også innovativ fordi den arbejder med en strategi for, hvordan en by holder liv i den langsigtede plan langt ud over den aktuelle byrådsperiode. En strategi for at 'det bliver til virkelighed'", siger Bo Riis Duun.
Standholder: Aabenraa Kommune

På tværs af Mjølnerparken

På Lejerbos stand kan du høre, hvordan man skaber fælles fodslag mellem kommune og boligorganisation i et udsat boligområde. "Vi er gået fra at være matrikelorienteret til at være mere byorienteret. Målet er, at få Lejerbos visioner til at spille sammen med de kommunale strategier for hele bydelen", siger projektleder Sara Nissen fra Lejerbo.

"Vi er gået fra at være matrikelorienteret til at være mere byorienteret"

Lejerbo er i gang med at udarbejde en fysisk helhedsplan for Mjølnerparken, og der er meget vægt på, at få det fysiske til at spille sammen med den boligsociale helhedsplan. "Her er jobskabelse og tryghed eksempler på kerneindsatser og det er også noget, som kræver et tæt og godt samarbejde med kommunen", siger Sara Nissen.
Standholder: Lejerbo

Fremtidens erhverv i fremtidens bæredygtige byer

Ved Miljøministeriets stand har du mulighed for at diskutere, hvordan erhvervsudvikling og bæredygtighed kan gå hånd i hånd.

"Byerne er nødt til at vise sig fra en ny side"

"Erhvervslivets og virksomhedernes behov har ændret sig og virksomhederne har brug for nogle andre rammebetingelser i dag end for 10-15 år siden. Byerne er nødt til at vise sig fra en ny side", siger Holger Bisgaard, som er kontorchef i Miljøministeriet.

Virksomhederne er ofte mere afhængige af byernes servicestruktur og miljømæssigt er der ikke noget til hinder for, at de placerer sig i bymæssige omgivelser. Strukturudviklingen har også betydet, at der mange steder er tomme bygninger og overskud af erhvervsarealer. Det gør det nødvendigt at tænke nyt, mener kontorchefen: "Vi skal sikre, at vi skaber byer der er effektive og attraktive og dermed giver virksomhederne de bedste vækstbetingelser".

På standen præsenterer Miljøministeriet en håndbog, som skal inspirere til at nytænke erhvervsplanlægningen i kommunen.

Standholder: Miljøministeriet

PLANKALENDEREN

JULI

The co-creation of public spaces in cities in transition

Utrecht (NL), 10. juli / www.ifhp.org

AUGUST

New Urban Hybrids. IFHP Summer School

Aalto (FIN), 11. - 23. august / www.ifhp.org

Økonomi i byudvikling

Odense, 27. august / www.byplanlab.dk

Making the City

Roskilde, 29. august / www.made2014.dk

SEPTEMBER

International Young Planning Professionals Award (YPPA)

Tours (FRA), 1. - 8. september 2014 / www.ifhp.org

Informationsteknologi, planlægning og borgerinddragelse

Vejle, 9. september / www.byplanlab.dk

Danske parkdage

10. - 12. september, Roskilde / www.ign.ku.dk

Lokalplankvalitet og bykvalitet

Vejle, 15. - 16. september / www.byplanlab.dk

Fra købstæder til levesteder

Assens, 16. september / www.mbbi.dk

Det 64. danske Byplanmøde

Herning, 25. - 26. september

/ www.byplanlab.dk

Ekspropriation

Silkeborg, 29. september / www.fvc.dk

Det koster 1200 kr. om året at annoncere i kalenderen i Byplan Nyt. Kontakt redaktionen for yderligere information.

Skab tryghed via byplanlægning

De fleste kender det sikkert og har prøvet at opholde sig i utrygge omgivelser. Måske kan man ikke umiddelbart forklare, hvad utrygheden skyldes, men den er der.

Ofte findes utrygheden i mennesketomme områder, hvor overskueligheden er minimal, eller hvor belysningen er dårlig. Det kan også være områder, der virker herreløse eller er dårligt vedligeholdte.

I NIRAS anvender vi den store viden, der findes inden for forebyggelse af kriminalitet i byplanlægningen til at mindske utrygheden og skabe fx mere trygge og bedre boligområder.

Vi rådgiver om tryghed via byplanlægning fra overordnede planer og strategier til detaljerede område- og lokalplaner.

Vi kan også hjælpe dig med at:

- Skabe politisk opbakning og forståelse for en aktiv indsats på tryghedsområdet fx i planstrategiarbejdet,
- Tryghedsscreene jeres fysiske planer,
- Indarbejde tryghedsbestemmelser i fx helheds- og lokalplaner,
- Foretage antropologiske analyser af tryghedsoplevelser og udpege potentialer for tryghedsskabende adfærd,
- Finde de bedste tekniske sikringsløsninger.

For mere info: arkitekt maa Lene Gundahl Sørensen - 8732 3245 eller arkitekt maa Hans Martin Skou - 8732 3207

www.niras.dk

KONFERENCE Købstæder som levesteder

Carsten Hansen, minister for by, bolig og landdistrikter, inviterer kommuner, borgere, forskere, debattører og det lokale erhvervsliv til en ambitiøs konference, der sætter fokus på potentialer og løsningsmodeller for danske købstæder i forandring.

Tid: Tirsdag d. 16 september 2014
kl. 10.00 - 16.30
Sted: Tobaksgaarden i Assens

Tilmelding kan ske på www.mbbi.dk
fra 8. august til 6. september 2014

Købstæder som potentiale

Danske købstæder og mellemstore handels- og provinsbyer har været afgørende dynamoer for liv, vækst og udvikling i hele landet igennem generationer. Det skal fastholdes og styrkes. Det kræver omstilling til fremtidens behov i øjenhøjde med borgerne og i samspil på tværs af kommuneskel. Med Hans Engell som ordstyrer, skal vi i fællesskab drøfte, hvordan fremtidens købstæder skal se ud, virke og udvikles. Sammen stiller vi skarpt på potentialer i forhold til detailhandlen, livet i bymidterne, demografiske forandringer og by-identiteter.

På dagen

Du vil blive inspireret af en lang række borgmestre med stærke holdninger i et levende debatformat. Mød bla:

- Arne Boelt, **Hjørrings borgmester**
- Erik Buhl Nielsen, **Vardes borgmester**
- Holger Schou Rasmussen, **Lollands borgmester**
- Knud Larsen, **Vordingborgs borgmester**
- Søren Steen Andersen, **Assens borgmester**

Forskere og debattører vil bidrage med ny viden og nye perspektiver. Mød bl.a. Niels Boje Groth, Lars Goldschmidt, Christian Fumz, Martin Severin Frandsen samt få indsigt i en dugfrisk analyse af købstæderne fra Gehl Arcitechts

Carsten Hansen åbner konferencen og afslutter dagen i en dialog med Hans Engell, hvor deltagernes indsigter omsættes til en politisk dagsorden.

